

24.1.2025

EOAK/5367/2024

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Tuire Metso

TARKASTUS: MAASOTAKOULUN JA RESERVIUPSEERIKOULUN ESITTELIJÄVETOINEN TARKASTUS 9.12.2024

Tarkastusajankohta

9.12.2024 klo 10.00–15.00

Osallistajat oikeusasiamiehen kansliasta

Esittelijäneuvos Kristian Holman

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Tuire Metso

Osallistajat tarkastuskohteesta

Maasotakoulun johtaja, eversti

Reserviupseerikoulun johtajan sijainen, everstiluutnantti

Oikeusupseeri, kapteeni

Keskusteluihin osallistuivat lisäksi omaa toimialaansa koskevissa asioissa sotilaspastorit A (Hamina) ja B (Lappeenranta), päällikkölääkäri (Hamina) sekä sosiaalikuraattorit C (Hamina) ja D (Lappeenranta).

1 TARKASTUKSEN TOIMITTAMISESTA

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain (197/2002) mukaisesti oikeusasiamies toimittaa tarkastuksia erityisesti Puolustusvoimien eri yksiköissä seuratakseen varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien kohtelua. Oikeusasiamies suoritti Reserviupseerikoulun tarkastuksen viimeksi 26.5.2015 ja Maasotakoulun tarkastuksen 22.10.2015.

Tarkastus toimitettiin oikeusasiamies Petri Jääskeläisen määräyksestä ja etukäteen laaditun ohjelman mukaisesti. Tarkastajat tutustuivat etukäteen saamaansa aineistoon, joka sisälsi mm. kurinpito- ja pienvahinkopäätöksiä sekä selvityksiä varusmiesten palvelusjärjestelyistä.

Varusmiehille ja henkilökunnalle oli varattu tilaisuus luottamukselliseen keskusteluun tarkastajien kanssa.

Tähän muistioon on kirjattu vain sellaiset asiat, joihin on tarkastuksen yhteydessä kiinnitetty huomiota ja joilla saattaa olla merkitystä varusmiesten kohtelua ja palvelusolosuhteita edelleen kehitettäessä.

2 TARKASTUSHAVAINTOJA

Maasotakoulun organisaatioon kuuluu esikunnan lisäksi Reserviupseerikoulu, Koulutuskeskus ja Maavoimien tutkimuskeskus. Lisäksi organisaatioon kuuluu Rakuunasoittokunta. Esikunnan henkilöstöstä noin puolet on Haminassa ja puolet Lappeenrannassa.

Maasotakoulun varusmiehet koulutetaan Reserviupseerikoulun Jääkärikomppaniassa ja Kuljetuskomppaniassa. Maasotakoulun aliupseerikoulutus toteutetaan Jääkärikomppaniassa Maasotakoulun ja Utin jääkäriyrykmentin varusmiehille.

Reserviupseerikurssi järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Reserviupseerikurssilaiset on jaettu viiteen eri yksikköön eli Kärkikomppaniaan, Tiedustelukomppaniaan, Tulipatteriin, Pioneerikomppaniaan ja Esikunta- ja viestikomppaniaan.

Maasotakoulun varusmiesvahvuus vaihtelee koulutuskausien mukaan siten, että vaihteluväli on noin 400–1100 henkilöä. Naisia Reserviupseerikoululla on noin 7 %:a ja he majoittuvat pääosin yhteismajoituksessa.

Reserviupseerikoulun harjoitusalueiden ja ampumaratojen kerrottiin olevan hyvät. Harjoituksia pidetään myös lähiympäristössä yksityisten omistamilla maa-alueilla. Lähialueiden asukkaisiin kerrottiin olevan hyvät ja tiiviit suhteet.

Varusmiesten terveyden- ja sairaanhoidon (mukaan lukien hallinnolliset ja toimistotehtävät) järjestää Sotilaslääketieteen keskuksen Haminan terveysasema. Toinen lääkärin virka on ollut jo pitkään auki, eikä sitä ole saatu täytettyä. Päällikkölääkärin poissaoloihin on järjestetty lääkäripalvelu vuokrahenkilöjärjestelyin. Kaikki vastaanotolle ilmoittautuneet ehditään hoitaa joko paikan päällä tai puhelimitse saman päivän aikana. Myös lääkärille pääsee tarvittaessa usein jo saman päivän aikana pois lukien päivät, jolloin lääkäri ei ole paikalla. Tällöin on mahdollisuus konsultoida lääkäriä toiselta terveysasemalta tai siirtää potilas siviiliterveysterveystuoltoon. Lappeenrannassa Sotilaslääketieteen keskuksen Lappeenrannan terveysasema järjestää varusmiesten terveyden- ja sairaanhoidon päällikkölääkärin alaisuudessa. Lääkäripalvelu hoidetaan vuokrahenkilöjärjestelyin, kolmena päivänä viikossa. Sosiaalikirurgit tekevät tarvittaessa tiivistä yhteistyötä terveysasemien henkilökunnan kanssa.

Sisäilmaongelmia kerrottiin olleen jo vuodesta 2014 alkaen. Osan varusmiehistä kerrottiin keskeyttäneen palveluksen tai siirtyneen siviilipalvelukseen terveydellisten syiden vuoksi tai myös siksi, että oireiden aiheuttajan selvittely kestää usein pitkään, eikä omaa terveyttä haluta vaarantaa. Kuljetuskomppanian parin kilometrin päässä sijaitseva vanha Pampyölin kasarmirakennus on tarkoitus purkaa vuonna 2028, kun varsinaiselle kasarmialueelle valmistuu uusi kasarmi tai vanha kasarmi (Rak 105) on peruskorjattu. Myös Haminan kaupunki on tehnyt Pampyöliin terveystarkastuksen. Puolustuskiinteistöt on tehnyt rakennuksessa kunnostustoimenpiteitä ja muun muassa ilmanvaihtoon liittyviä teknisiä ratkaisuja, joihin tarkastajat tutustuivat henkilökunnan esittelemänä. Myös rakennuksen 105 osalta suunnittelu on parhaillaan käynnissä. Rakennus tullaan joko purkamaan tai peruskorjaamaan.

Eri uskontokuntien edustajat on pyritty huomioimaan ja asiat ovat pääsääntöisesti järjestyneet hyvin. Ortodoksipapille nähtiin tarvetta.

Henkilöstöllä kerrottiin olevan paljon töitä ja erityisesti nuorten kouluttajien jaksamisesta kannettiin huolta. Kurssit ovat tiiviitä, eikä niiden välillä ole enää samalla tavoin palautumisaikaa kuin ennen.

Eräs henkilökunnan edustaja toi esiin eriarvoisen kohtelun eri henkilöstöryhmien palkkauksessa ja katsoi sen olevan Puolustusvoimien henkilöstöstrategian vastaista. Henkilöstöalalla siviilivirassa olevan palkkaus on hänen mukaansa merkittävästi alempi kuin sotilasvirassa palvelevan, vaikka työ on sisällöllisesti täysin samaa. Henkilöstösuunnittelijan kerrottiin olevan alemmassa palkkausryhmässä kuin muut "suunnittelijan" tehtävissä olevat. Sama ongelma on kaikissa joukko-osastoissa. Toisaalta Maanpuolustuskorkeakoulussa kerrottiin hoidettavan samaa henkilöstösuunnittelijan tehtävää korkeammassa palkkaluokassa "suunnittelijan" nimikkeellä. Asiaa on henkilöstön edustajan mukaan yritetty viedä eteenpäin, mutta asia ei ole edennyt Pääesikunnassa.

Varusmiesten puolelta tuotiin esiin, että koulutuksen tiiviin rytmin vuoksi kaikkia kuntoisuuslomia ei ole ollut mahdollista käyttää. Lisäksi erityisesti Kuljetuskomppaniaan toivottiin enemmän kouluttajia ja toivottiin, että koulutus olisi enemmän heidän vastuullaan. Koulutuksen laadun kerrottiin olevan nykyisellään vaihtelevaa, eikä sopimussotilaidenkaan osaamista pidetty koulutuksen kannalta parhaimpana mahdollisena. Varusmiehet toivoivat myös lisää suihkuja Kuljetuskomppanian tiloihin.

Tarkastuksella keskusteltiin myös etukäteen toimitetusta materiaalista ilmenneistä kurinpitorangaistuksista (kurinpitoratkaisut 25-26/KULJK/MAASK/2024), joissa ylimääräisenä palveluksena oli määrätty varusmiehet kitkemään voikukkia. Asiakirjoista ja käydyssä keskustelussa ei ilmennyt, minkälaisesta paikasta voikukkia oli pitänyt poistaa, mutta yleisellä tasolla todettiin, että määrättävien rangaistusten tulisi olla mielekkäitä ja tarkoituksenmukaisia.

Osasta etukäteen toimitetuista pienvahinkopäätöksistä puuttui merkinnät siitä, mikä Puolustusvoimien kanta vahinkoasian korvausvelvollisuudesta on ja millä perusteilla vahinko on katsottu varusmiehen maksettavaksi (vahinkopäätökset 108 ja 110/EVK/MAASK/2024). Yleisesti voidaan todeta, että varusmiehen korvausvelvollisuuden perusteiden tulisi ilmetä päätöksistä.

3 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle. Hän katsoi, ettei tarkastus anna aihetta enempiin toimenpiteisiin. Oikeusasiamies pitää riittävänä, että tähän pöytäkirjaan kirjatut asiat tulevat Maasotakoulun johtajan sekä Pääesikunnan tietoon tämän pöytäkirjan valmistumisen myötä.

Tämä pöytäkirja on ollut luonnosvaiheessa Maasotakoululla kommentteja ja mahdollisten salassa pidettävien tietojen arviointia varten.